

Сучасна дошкільна освіта: реалії та перспективи

загальної культури нації, тому вважаємо, що сучасні тенденції розвитку фізичного виховання дітей в китайській народній республіці є справжнім прикладом відношення суспільства до фізичної культури і виховання дітей і в нашої країні.

Література:

1. Мурза В.П. Психолого-фізична реабілітація: Підручник. К.: Олан, 2005. 608 с.
2. Ільницький В.І., Ясинський Є.А. Фізичне виховання у середніх медичних навчальних закладах: Посібник. Тернопіль: Укрмедкнига, 2000. 192 с.
3. Соціальна робота з дітьми, молоддю, жінками, різними категоріями сімей: Аналітичний звіт про діяльність центрів соціальних служб для молоді / Упоряд.: Р. Г. Драпушко, С. В. Толстоухова, О.К. Шатохіна, Л.І. Шамрай. К.: ВДЦССМ, 1999. 14 с.
4. Гельбрюг Т. Розвиток немовлят / Пер. з нім. Марти Стасюк. Львів: Астролябія, 2006. 208 с.
5. Педіатрія: Підручник/С. К. Ткаченко, Р. І. Поцюрко. 3-тє вид., перероб. та дод. К.: Здоров'я, 2006. 772 с.
6. Сабадашин Р. А. Медицина дитячого віку. Рівне, 2003. 463 с.
7. Цзипу В. Зміст та форми організації фізичного виховання у вузах Китайської Народної Республіки. М., 2003. 281 с.

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ ДИТЯЧОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Наталія Богданець-Білокаленко

доктор педагогічних наук, професор

Ізмаїльський державний гуманітарний університет

Організація життєдіяльності дітей у закладах дошкільної освіти супроводжується художнім словом. Вихователі мають переглянути свою готовність і необхідність нового осмислення використання художніх творів у практиці роботи сучасних дошкільних закладів, адже художнє слово – це ключовий засіб виховання, розвитку і навчання дітей.

Зосередимо увагу на *літературі для дітей*. За визначенням У. Гнідець, «самобутній, самодостатній літературний феномен» [4, с. 27], тому що має свої закони творення, свої особливості, своїм змістом і формою відповідає світосприйманню та інтелектуальному розвитку дітей різного віку: дошкільного, молодшого, середнього й старшого шкільного віку.

Навчальними планами Ізмаїльського державного гуманітарного університету передбачено вивчення студентами спеціальності 012 Дошкільна освіта дисципліни «Література для дітей дошкільного віку з практикумом виразного читання». У процесі вивчення курсу студенти знайомляться з історичними особливостями розвитку дитячої літератури, її періодизацією, зі змістом найкращих, вартісних творів українських та зарубіжних письменників, адресованих дітям дошкільного віку, засвоюють основні елементи теорії літератури;

аналізуючи художні твори, оперують літературознавчими поняттями, змістом основних творів.

Такий підхід викликає у студентів інтерес до дитячих книг, бажання вміти в них самостійно орієнтуватися, виразно читати, розповідати про них, тобто готує до того, щоб майбутній вихователь міг ефективно використати літературні багатства для формування особистості сучасної дитини. Адже значну роль у вихованні молодого покоління духовно багатим і національно свідомим відіграє дитяча література. Саме через літературу, через рідне слово дитина духовно поєднується з своїм народом, знайомиться з історією, культурою своєї землі, вчиться розуміти Добро Красу, Любов. Художнє слово збагачує дитину досвідом, сприяє вихованню естетичних смаків.

Під час семінарських занять та самостійної роботи студенти набувають умінь та навички аналізувати твори дитячої літератури різних видів та жанрів, виходячи зі своїх теоретико-літературних знань; визначати їх зміст, освітньо-виховне та естетичне значення; використовувати жанри дитячого фольклору та кращі твори письменників у повсякденному житті дітей (прогулянки, спостереження, процеси життєдіяльності, свята); оцінювати дитячі книжки з точки зору педагога, визначати для якого віку вони рекомендуються, який пізнавальний, виховний та естетичний потенціал мають; самостійно підготувати коротке повідомлення про письменника, використовуючи його книги та літературно-критичні матеріали; складати казочки про персонажів слов'янської міфології; писати короткі анотації та рецензії, оформляти тематичну чи авторську книжкову виставку; визначати основні мотиви творчості письменників; самостійно підбирати твори різних письменників до визначеної тематики [1]. Всі ці умінь і навички в майбутньому допоможуть вихователю краще, цікавіше й змістовніше проводити заняття з художньої літератури та розвитку мовлення, використовувати художнє слово під час спостережень, прогулянок, проведенні різних видів активностей та у повсякденному житті, прищеплюючи таким чином дитині інтерес до книжки, бажання слухати, а згодом і самостійно читати літературні твори. Саме в цьому контексті можемо говорити про літературну компетентність майбутніх вихователів дошкільних закладів.

Літературна компетентність майбутнього вихователя визначається належним володінням комплексом літературознавчих знань, умінь і навичок, що дає можливість фахово й професійно читати твори художньої літератури, вміло їх використовувати в освітньому процесі ЗДО; творчо мислити, порівнювати, узагальнювати, зіставляти та робити висновки за прочитаними художніми текстами; «мати власну інтерпретаційну точку зору» [5, 26]. Головними компонентами літературної компетентності, на думку Т. Качак, є читацька, літературознавча, бібліотечно-бібліографічна компетенції, які формуються та розвиваються у дітей починаючи з дошкільного віку і протягом подальшого спілкування з книгою [5, 26]. У процесі викладання літератури для дітей, у контексті названих компетенцій, варто звернути увагу на розширення читацького кругозору студентів (вони мають бути

Сучасна дошкільна освіта: реалії та перспективи

обізнані з літературою для дітей як класичною, так і сучасною), формування навичок елементарного аналізу художнього тексту (як прозового, так і поетичного), поглиблення літературознавчої бази. Студенти повинні вміти розрізняти жанри дитячого фольклору та авторської літератури.

Ще одна особливість вивчення дитячої літератури, а разом з тим і складова літературної компетентності, – *системний аналіз творів для дітей*. Студент – майбутній вихователь має вміти виокремити у творі освітню й виховну функції, визначити тему, ідею твору, головного героя, дати йому характеристику, знайти у творі художньо-поетичні засоби, визначити риму тощо.

Остання особливість вивчення літератури для дітей студентами – майбутніми вихователями пов'язана із методичним аспектом. Це *практичне використання літератури* в навчально-виховному процесі дошкільного закладу. Адже літературну компетентність вихователя засвідчують не тільки знання творів та аналітико-критичні навички, а й вміння практично, методично правильно застосувати у роботі з дітьми.

Сучасний науковець-практик Н. Гавриш наголошує на урізноманітненні способів ознайомлення дітей з художнім словом поза межами занять. Маючи на увазі не окремі зміни у методиці проведення занять, а у докорінному оновленні, осучасненні як репертуару літературних творів для дошкільнят, так і способів проведення відповідної роботи [3].

Нині існує достатня кількість вартісних збірок, книжок для читання дітям. Тільки той вихователь, який є компетентним фахівцем, добре обізнаний з дитячою літературою та орієнтується у сучасному книжковому просторі, зуміє зорієнтуватися і донести художнє слово до дитини, щоб у неї виникло не лише бажання тримати в руках книжку з художніми творами (віршами, казками, оповіданнями тощо), а й усвідомлювати прослухане.

Література:

1. Богданець-Білоskalенко Н.І. Формування художньо-мовленнєвої компетенції дітей дошкільного віку. *Підготовка майбутніх вихователів до роботи з дітьми дошкільного віку: компетентнісний підхід*. моногр. за заг.ред. Г.Беленької, О.Половіної. Умань: Візаві, 2015. С. 121-143.
2. Богуш А., Гавриш Н. Оптимізація мовленнєвої роботи з дітьми в розвивальному середовищі дошкільного навчального закладу. Реалізація завдань освітньої лінії «Мовлення дитини». *Дошкільне виховання*. 2012. № 10. С. 8-14.
3. Гавриш Н. Художня література в освітньому процесі: сучасні технології. *Дошкільне виховання*. 2011. № 2. С. 4-9.
4. Гнідець У.С. Концептуалізація розуміння сучасної літератури для дітей та юнацтва у світлі наукової критики. *Література. Діти. Час*. Вісник Центру дослідження літератури для дітей та юнацтва. Вип. 1. Тернопіль: Богдан, 2011. С. 25-35.

5. Качак Т. Особливості вивчення літератури для дітей у контексті підготовки майбутніх вчителів початкової школи. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2011. № 4 (Ч. 1). С. 25–30.

ЦІННОСТІ ДОШКІЛЬНОГО ДИТИНСТВА У ВИМІРІ СУЧАСНОЇ ОСВІТНЬОЇ ПАРАДИГМИ

Алла Богуш

*доктор педагогічних наук, професор
Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»*

У другій половині ХХ і на початку ХХІ століття в міжнародному освітньому просторі відбулися масштабні зміни у визначенні статусу дитинства, що засвідчує, зокрема, Конвенція ООН про права дитини. У 2010 році під егідою ЮНЕСКО вперше було проведено Всесвітню конференцію з розвитку, навчання і виховання дітей раннього та дошкільного віку, у якій взяли участь 1000 представників із 193 країн світу. У резолюції цього зібрання було зазначено, що це перший фундаментальний крок на шляху утвердження погляду на дошкільне дитинство як «багатство націй».

В Україні документами, що засвідчили ці зміни, стали: Національна програма «Діти України» (1996), Закони України «Про дошкільну освіту» (2001 р.), «Про охорону дитинства» (2001 р.), Концепція освіти дітей раннього і дошкільного віку (2020 р), БКДО (1998, 2012, 2021) та ін.

Основою згаданих документів є *принцип дитиноцентризму*, що покликаний зберегти дитячу субкультуру, унікальність і самобутність дошкільного дитинства.

У ХХІ столітті панівною стала **нова концепція дитинства**, побудована на *компетентнісному підході та партнерській взаємодії* всіх учасників освітнього процесу, спрямованого на самореалізацію дітей, їхній саморозвиток.

Як ми розуміємо дитинство?

Дитинство – це не тільки період народження і становлення особистості з її майбутніми духовними та моральними цінностями, час пізнання людини і соціуму, відкриття Життя на планеті Земля в усьому його розмаїтті, не тільки етап закладання фундаменту, на якому в майбутньому виросте громадянин і патріот своєї країни. Я назвала б цей час **періодом адаптації**: до нових соціобіологічних і сімейних умов одразу після народження, потім – до умов перебування в дошкільному закладі, пізніше – до умов шкільного життя. Це період, коли дитина найменш захищена від соціального, психофізіологічного і педагогічного насильства.

Водночас усі науковці одноставно визнають специфіку, унікальність і самоцінність саме дошкільного дитинства. Визначено і **провідні базові якісні психічні новоутворення**, які мають сформуватися в дитини до кінця дошкільного віку: довільність і самостійність поведінки, креативність, категоріальне сприйняття довкілля, відповідальність,